

problemi u vezi s Rezolucijom IB-a tek se sporadično pojavljuju, pa izgleda kao da to pitanje za odbornike vukovarskog KNO-a nema neke bitne važnosti. Ipak, s obzirom na nedostatak zapisnika iz 1950. i 1951. godine, ne možemo biti sigurni da pitanje IB-a nije bilo u većoj mjeri razmatrano na sjednicama.

U odnosu na ranije razdoblje, od 1949. zapisnici imaju veći broj točaka dnevnoga reda i tematski su bogatiji. Uz već uobičajene teme iz poljoprivrede i porezne politike, raspravlja se o industriji i obrtu, dosta prostora posvećeno je pitanjima teritorijalnog i upravnog ustroja kotara (naknadni izbori za ispražnjena odbornička mjesta, osnivanja i ukidanja pojedinih mjesnih odbora, izdvajanja pojedinih područja iz sastava kotara i pripajanja drugim kotarevima i dr.). Raspravlja se i o stanju u sudstvu, o čemu svjedoči pet izvještaja o radu kotarskog suda priloženih uz pripadajuće zapisnike. Izvještaji su pisani šablonski, s gotovo potpuno istim tekstom, uz izmijenjene brojčane i statističke podatke. Kako je već spomenuto, zapisnici od 20. veljače 1950. do 23. veljače 1952. nisu sačuvani, no prema mišljenju priređivača, u koje ne trebamo sumnjati, iz objavljenih zapisnika možemo stvoriti sliku vremena toga razdoblja.

Kao ilustraciju uz zapisnike, priređivači su objavili i nekoliko preslika pojedinih stranica objavljenih zapisnika i njima priloženih materijala. Na kraju, nakon zapisnika dolaze još predmetno kazalo te kazalo mjesta.

Mario Fabekovec

The earliest predecessors of archival science : Jacob von Rammingen's two manuals of registry and archival arrangement, printed in 1571. Prijevod Strömberg, J.B.L.D., Lund : Wallin & Dalholm, 2010.

Jacob von Rammingen (1510-1582) smatra se ocem arhivske znanosti budući je napisao jedan od najranijih poznatih arhivskih priručnika, tiskan 1571. u Heidelbergu. J.B.L.D. Strömberg preveo je dva njegova priručnika na engleski jezik 2010. Djelo tvore uvod, opaske o prijevodu, usporedni engleski prijevod i tekst njemačkog izvornika, reprodukcije izvornih djela. Strömberg navodi kako prijevod nije u potpunosti doslovan, jer je htio postići razumljivost teksta na razini običnog, standardnog engleskog.

Najranija je arhivska literatura njemačka i talijanska. Tijekom 16. st., ubrzo nakon Rammingenovog priručnika, pojavilo se i talijansko djelo Cesarea Baronionija, koje nije sačuvano u izvorniku. Njemačka arhivska tradicija, koju je započeo Rammingen, a nastavili Fritsch, Aebbtlin i Wenckern, usmjerena je na praktičan arhivski rad. Talijanska je tradicija apstraktnija, više orijentirana na arhivsku povijest i s jačim crkvenim i antičkim (rimskim) korijenima. Moderna arhivska znanost do ovoga prijevoda nije detaljno proučila Rammingenov rad. Rammingen u djelu daje neke podatke o sebi, poznato je nekoliko publiciranih i nepubliciranih tekstova o njemu, kao i informacije koje daje Gerog Aebbtlin u revidiranom izdanju priručnika izdanom stotinjak godina kasnije. Rammingen je rođen točno 500 godina prije objave ovog priručnika.

Rammingen je tekst napisao na svom posjedu Lüblachsberg, a njegovo je zanimanje za arhiv ili registar kako ga naziva, uglavnom posljedica odgoja, budući ga je profesiji naučio otac. Oko 1540. gradski službenik Augsburga povjerio mu je zadaću izrade registra za gradsko vijeće, pa se njegovi priručnici vjerojatno temelje na uputama koje je izvorno izradio za tu prigodu. U svojim djelima govori o svom ocu, sinovima i nećacima, što se modernom čitatelju može činiti neobičnim, ali je autoru sasvim prirodno, jer svoju profesiju obavlja kao oblik „obiteljskoga posla“. Priručnike je napisao kako bi njegovi sinovi i nećaci imali koristi od njegova iskustva. Arhivske pisce 17. i 18. stoljeća, Fritscha, Aebbtlina i Wenckerna, svakako treba smatrati njegovim učenicima.

Svoju vještinu Rammingen smatra znanošću, ali termin treba shvatiti u onodobnom kontekstu. Klasičan problem teorije znanosti jest pitanje do koje se mjere ideje izražene u starim knjigama mogu smatrati prethodnicama suvremene discipline. Sam Rammingen rijetko koristi izraz „arhiv“, češće koristi izraz „registar“ (*registry*), koji prevoditelj Strömberg smatra najboljim prijevodom - uredsko poslovanje u širem smislu. Njemačka arhivska tradicija koristi izraze registar i arhiv, dok talijanska govori samo o arhivu. Koncept registra je usko povezan s Rammingenovim izrazom „renovature“, što je opći termin koji obuhvaća prihode i rashode plemića odnosno univerzalni financijski inventar. Prema Rammingenu nekoliko je vrsta registara i *renovatura*. Njegov registar sastoji se od dva tzv. tijela (*corpora*): arhivske aktivnosti (prostorije i osoblje) i same knjige (registri). On ni na koji način ne izdvaja osobne papire kao materijal koji treba isključiti iz područja njegove arhivske obuke, štoviše, kategorija „osobni materijali plemića“ jedna je od tri glavne potkategorije u strukturi njegova registra. Strömbergov je glavni dojam kako se Rammingenov registar odnosi na profesionalne aktivnosti: vođenje knjiga i indeksa. Čini se da Rammingen u svoje aktivnosti ne ubraja brigu o knjižnom gradivu.

Rammingen navodi razloge zbog kojih plemstvo treba voditi registre: određivanje rizika i mogućnosti vezanih uz upravljanje posjedima; privilegije; zaštita od namjernih, zlih nakana suvremenika (kad neki varalica pokuša prevariti ljude, registar će pronaći i razotkriti nitkova); pomoć slabima i siromašnima koji su možda zbog ratova, drugih stradanja ili tijekom putovanja izgubili povelje koje im je dao njihov plemić; red i pronalaženje dokumenata; potrebe nasljednika.

U Rammingenovo je doba ugled profesije bio nizak, što on želi promijeniti te kritizira situaciju koja ga ne zadovoljava, naglašavajući kako arhivi postoje od davnina. Znatan dio oba njegova priručnika posvećen je razlozima zbog kojih priručnike uopće treba tiskati. Jedan od razloga je zarada od njihove prodaje, što Rammingen ne krije i tvrdi kako ima ekskluzivno pravo na publiciranje ovakve vrste knjiga. Također smatra kako će knjiga, budući je registar obiteljski posao, koristiti njegovim sinovima i nećacima. Daljnji mu je razlog nadmašiti konkurenciju. Kako ne bi odao tajne struke nestručnjacima, u tekstu ne navodi konkretne detalje i pune upute kako voditi registar i arhiv. Smatra kako bi profesionalci ostali bez opravdane zarade ako bi javnost za cijenu jednog primjerka knjige dobila ono za što su stručnjaci godinama ulagali svoje znanje i iskustvo: „Zar bi bilo pošteno da svatko može kupiti - u obliku nekoliko stranica papira - znanje i umijeće za koje je netko drugi platio stotinu guldena?“. Štoviše, smatra to „bacanjem bisera pred svinje“, a publiciranje potpunog priručnika, sa svim tajnama zanata, samo bi obogatilo izdavača. Nadalje u tekstu tvrdi kako je napisao

izvjestan broj priručnika u kojima su otkrivene sve tajne struke, no ti priručnici nisu namijenjeni tiskarskom stroju ili bilo kakvoj distribuciji: „Da, dragi moj gospodine, bilo tko, ništa nije i neće biti napisano za tebe. Znanost o ovom području tebi nije potrebna. Budući ne trebaš registar, nisu ti potrebni ni detalji o tuđim registrima. Ukoliko želiš stručno voditi registar u službi drugih ljudi, prvo moraš savladati umijeće. Pohađaj nastavu, plati školarinu, uložiti svoj rad i trud“. Očito je jedina pedagoška metoda oralna odnosno učenje u praksi nakon što se plati školarina. Jedan od razloga kriptičnog pisanja, koji Rammingen navodi je tajnost, jer registar sadrži povjerljive podatke. Očito ne želi ozlovoljiti visokog plemića za čiji se registar brinuo i gdje je stekao svoje profesionalno iskustvo. Sadašnji čitatelji ne mogu, isključivo kroz proučavanje teksta, otkriti kako se zapravo u 16. stoljeću registar vodio. Rammingen se ograničava samo na apstraktnu razinu, ukazujući vlasnicima dokumenata na prednosti registra.

Tiskanim su arhivskim tekstovima tijekom 16. stoljeća očito prethodila stručna djela. Nekoliko je stručnih knjiga napisano mnogo prije „prvog“ priručnika publiciranog 1571, iako nisu bili tiskane. Jedan od načina najranijeg arhivskog obrazovanja bila su pisma: učitelj raspravlja o problemu pismom koje cirkulira među grupom primatelja. U Rammingenovom tekstu ima citata iz očito privatne korespondencije i stječe se dojam da o arhivskim problemima raspravlja s grupom poznavatelja. Sadržaj priručnika, prema Rammingenovim riječima, preuzet je iz pisma upućenog članu Gradskog vijeća Heidelberga.

Rammingen navodi kakva osoba treba biti *registrar* (arhivist): mora biti podobna, imati kompetencije koje su u mnogim aspektima mnogo više od onih koje se danas traže od modernog arhivista. *Registrar* treba dobro poznavati struku, položiti stručni ispit, biti introvertne i mirne naravi, u govoru razborit i pažljiv, jer su podaci u registrima često u potpunosti ili djelomično tajni, ne smije biti nezakonito dijete i mora pripadati uglednoj obitelji te posjedovati imanje koje je u posjedu njegove obitelji duže od trideset godina. Navedeni se zahtjevi mogu opravdati razumljivom potrebom za profesionalnim i osobnim integritetom, ali možda pripadaju i tradiciji tajnosti arhivâ, dostupnih samo vladarima i plemstvu.

Živana Heđbeli

Kolić, D. *Carsko-kraljevsko namjesništvo u Zadru: 1814.-1918. : institucija i gradivo*. Zadar : Državni arhiv u Zadru, 2010.

Kroz dugo 19. stoljeće središnja tijela vlasti za Dalmaciju nalazila su se u Zadru. Najznačajnije tijelo bila je Carska kraljevska vlada koja je od 1852. djelovala pod imenom Carsko kraljevsko namjesništvo za Dalmaciju. Austrijska administracija smatrala je gotovo sve spise tekućima te ih nije odvajala, niti odlagala u Arhiv starih spisa. Zbog toga je radom austrijske uprave i njezinih institucija u Dalmaciji nastala velika količina spisa. Djelovanjem središnje institucije - Namjesništva, nastao je najobimniji arhivski fond pohranjen u Državnom arhivu u Zadru (5422 svežnja i 3135 knjiga, uglavnom na njemačkom i talijanskom, a od kraja 19. stoljeća i na hrvatskom jeziku). Iako je riječ o središnjem tijelu vlasti, povijest institucija Carske kraljevske